

SAMMENDRAG AV RAPPORT FRA
REGJERINGENS EKSPERTUTVALG FOR
GRØNN KONKURRANSEKRAFT

GRØNN

KONKURRANSEKRAFT

Hvordan kan Norge skape grønn konkurransekraft?

Som vi sa allerede på pressekonferansen i juni 2015, da Regjeringen ga oss oppgaven, er det et spørsmål det er lettere å stille enn å besvare.

Ikke desto mindre tok vi imot oppdraget med glede. Å gi anbefalinger om hvordan et helt land skal omstilles til et lavutslippssamfunn og samtidig skape verdier og nye arbeidsplasser, har vi sett på som et privilegium – og en nesten uoverstigelig oppgave for et lite utvalg.

«Det dreier seg om å bygge landet, men bygge det grønt.»

Erna Solberg, 21. april 2016

Vi har prøvd å løse oppgaven etter beste evne. Og vi har heldigvis fått hjelp fra alle deler av det norske samfunnet. En vesentlig del av arbeidet vårt har bestått av å ha en omfattende dialog med sentrale næringer, bedrifter, organisasjoner og akademika. Her har vi fått mange nyttige bidrag til vårt arbeid. 11 sektorer har tatt vår utfordring og formulert veikart for grønn konkurransekraft: Hva skal politikere og myndigheter gjøre, og hva skal sektorene og næringslivet selv gjøre, for at Norge skal bli et konkurransedyktig lavutslippssamfunn i 2050? Allerede her ligger et vesentlig resultat av utvalgets arbeid, og et engasjement det bør bygges videre på.

Det finnes ingen fullstendig oppskrift på veien til grønn konkurransekraft. Vår ambisjon har ikke vært å presentere alle tenkelige steg på veien frem til 2030. Eller til 2050. Ei heller har vi regnet på konsekvensene av hvert eneste forslag vi kommer med. Det kan man ganske enkelt ikke gjøre på et drøyt år i et tomannsutvalg på deltid med et lite sekretariat. Til det er oppgaven både for stor, for sammensatt og for kompleks. Men vi har forsøkt å beskrive et mulighetsrom og peke ut retning, slik at arbeidet med det grønne skiftet og med å bygge grønn konkurransekraft kan akselereres.

Det er ikke gratis å ta klimautfordringen på alvor. Men det blir enda dyrere å ikke handle i tide. De landene som er best på å omsette utfordringen med å bli et lavutslippssamfunn til muligheter vil klare seg best i konkurransen i de kommende tiår.

Norge har et godt utgangspunkt. Mange av våre forslag handler om å gjøre ting som allerede gjøres i Norge, bare enda smartere. Mer integrert. Mer effektivt. Fjerne barrierer. Endre mentaliteten så man i større grad tør å ta nødvendig risiko.

Vi foreslår å legge ti prinsipper til grunn for politikktutforming. Hvis det politiske Norge enes om et slikt sett av bærende prinsipper legger man et bredt politisk fundament under det grønne skiftet, noe som vil gi alle aktører den nødvendige tilliten til at retningen er satt. Det er alfa og omega for å gå i gang med oppgaven med full kraft.

Vi har videre en rekke tverrgående anbefalinger etterfulgt av anbefalinger knyttet til noen nøkkelsektorer. Noen forslag knytter seg også til enkeltmenneskers atferd og personlige ansvar. En så stor omstilling verken kan eller skal etter vår mening kun komme via politikk – ovenfra og ned. Enkeltmenneskers aktive medvirkning, både som privatpersoner og i arbeidslivet, og eget ansvar er avgjørende i et demokratisk samfunn.

Norge gledet seg over Parisavtalen. Endelig ga verden sin tilslutning til at den vil handle. Nå skal ord omsettes til praksis; holdning skal bli handling. Hvis Norge de nærmeste årene følger anbefalingene og retningen i denne rapporten vil landet være godt på vei til grønn konkurransekraft.

Regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft.
Oslo, 28. oktober, 2016

Connie Hedegaard

Idar Kreutzer

GRØNN KONKURRANSEKRAFT

OMSTILLING ER NØDVENDIG

- **Klimaendringene akselerer og Parisavtalen gir verden en marsjordre.** Norge har forpliktet seg til å redusere sine utslipp med 40 prosent innen 2030 i forhold til 1990 og å bli et lavutslippssamfunn i 2050. Men Norge har i dag høyere utslipp enn i 1990. Behovet for omstilling er stort, og tiden er knapp.
- **Raske endringer i demografi, teknologi og nasjonale satsinger setter nye rammer.** Verdens befolkning vokser raskt, den blir eldre, rikere og flere bor i byer. Presset på klodens ressurser øker. Utvikling av ny teknologi, nye materialer og nye forretningsmodeller gir muligheter. Fallende priser på nullutslippsteknologier gjør at fornybar energi vokser raskt. Flere land har nasjonale satsinger der de forbereder seg på en fremtid hvor lavutslippsløsninger og ressurseffektivitet avgjør konkurransekraften.
- **Petroleumssektoren vil ikke lenger være den samme vekstmotoren i norsk økonomi.** Utvinningen har sannsynligvis passert toppen. En avkarbonisering av den globale økonomien vil redusere etterspørselen etter olje og gass på sikt. Vi ser allerede antydning til en fremtid uten olje og gass, hvor fornybar energi og elbiler er, eller blir, konkurransedyktige i pris.
- **Norge trenger nye grønne arbeidsplasser og verdiskaping som kan erstatte forventet nedgang i petroleumsrelaterte bransjer.** Med grønn konkurransekraft mener utvalget høy verdiskaping og full sysselsetting i et samfunn med reduserte klimagassutslipp. Eksisterende og nye arbeidsplasser må omstilles til å konkurrere, og verdiskaping må skje, i et ressurseffektivt lavutslippssamfunn.

DEN NASJONALE STRATEGIPROSESSEN ER BEGYNT

- **Vi har utfordret «hele Norge» i tråd med vårt mandat om at vi skulle ha dialog med norske bedrifter og samfunnsaktører.** Vi har lagt til grunn at verden tar klimautfordringen på alvor og går mot lavutslippssamfunnet. I vår dialog med næringslivet har vi vært klare på at lavutslippssamfunnet må være strategisk dimensjonerende. Parisavtalen og globale trender som fallende fornybarkostnader og fallende oljepriser, har forsterket vårt budskap.
- **Store deler av næringslivet tok utfordringen vi ga dem.** De har tatt eierskap til omstillingen de står overfor og ser muligheten for å sikre fremtidig konkurransekraft. 11 sektorer har laget veikart mot 2050. De har samarbeidet på tvers av og innen bransjer og levert en samlet strategisk tenkning. For de aller fleste er visjonen høy verdiskaping og null utslipp i 2050. En nasjonal strategiprosess er i gang – i hele landet og i mange næringer.
- **Veikartene skaper et nytt fundament å bygge videre på.** Noen eksempler:
 - *Prosessindustrien sikter mot dobling av produksjonen og negativ utslipp i 2050.* Industriens eget veikart har flyttet diskusjonen fra hvor energi- og utslippseffektiv norsk industri er i forhold til konkurrenter i andre land, til å handle om hvordan norsk industri kan få konkurransekraft gjennom å redusere egne utslipp. Industrien ser behov for ambisiøse og langsiktige teknologiutviklingsløp.

- *En rekke transportaktører har samlet seg om en ambisjon om 40-60 prosent kutt i klimagassutslippene innen 2030.* De sikter mot null utslipp i 2050. Nesten alle virksomheter i Norge er avhengig av transport. Det er derfor svært verdifullt at så mange ulike aktører går sammen om hvordan de kan ta ned utslippene og samtidig opprettholde konkurransekraften.
- *Ambisjonen for maritim sektor er null utslipp i 2050. Omstillingen skal brukes til å utvikle fremtidens løsninger i Norge.* Næringen har lange tradisjoner, høyt kompetansenivå og hele verdikjeden på plass. Dette er et godt grunnlag for fremtidig eksport av miljøteknologi og grønne transporttjenester.
- *Bygg og eiendom setter mål om at sektoren er fullt integrert i den ressurseffektive sirkulære økonomien i 2050.* Flere større eiendomsselskap har allerede vedtatt å slutte seg til 10 strakstiltak som bransjen selv vil sette i gang.
- **Innspillene vi har fått viser at det er mulig å redusere norske ikke-kvotepliktige utslipp med 40 prosent i 2030. Norge kan være et konkurransedyktig lavutslippssamfunn i 2050.** For å få dette til må teknologiutvikling og implementering av ny teknologi forseres i et marked som i dag ikke er villig til å betale mer for grønne løsninger. Det vil kreve en ny dynamikk mellom myndigheter og næringsliv.
- **Det er næringslivet som må sikre verdiskapingen, ved å omstille seg til å konkurrere i en verden med langt strammere klimapolitikk.**

ET UTVALG AV VÅRE VIKTIGSTE ANBEFALINGER

Prinsipper for politikktutforming

- **Vi anbefaler 10 prinsipper for utforming av politikk.** Politisk enighet, og vilje til å bruke slike prinsipper, kan utløse innovasjonskraft og investeringsvilje:
 - *Forurenser skal betale*
 - *Utslipp og andre eksternaliteter skal prises*
 - *Det vi vil ha mindre av, skal skattes mer. Det vi vil ha mer av, skal skattes mindre*
 - *Det skal legges til rette for at forbrukere kan foreta informerte beslutninger*
 - *Offentlige anskaffelser skal være grønne*
 - *Planlegging og investeringer skal ta utgangspunkt i målet om å bli et lavutslippssamfunn i 2050*
 - *Livssyklusperspektivet skal legges til grunn for offentlige investeringer og anskaffelser*
 - *Nye lovforslag skal inkludere en vurdering av CO₂-effekter der det er relevant*
 - *Grønn konkurransekraft skal bygges på velfungerende markeder*
 - *Det skal rapporteres på det vi vil oppnå og det vi vil unngå*

Kunnskapslandet Norge må bli bedre og grønnere

- **Forskning må i større grad fokusere på problemene som må løses, og vris fra det fossile til det grønne.**
- **Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning må følges opp.** Tiltak må iverksettes for å få økt investeringer i forskning og utvikling. Tverrfaglighet må stimuleres.
- **Virkemiddelapparatet må konsekvent legge til rette for grønn innovasjon.**
- **Marine næringer har stort vekstpotensial og må utvikles på biologiens premisser.** En opptrappet og målrettet forskningsinnsats langs hele verdikjeden er nødvendig.

Myndighetene må bruke sine roller og sin risikobærende evne

- **Utvalget anbefaler norske politikere å sette mål om å redusere ikke-kvotepliktige nasjonalt med opp mot 40 prosent.** Forutsigbare mål om reduserte utslipp legger til rette for innovasjon, investeringsvilje og langsiktig næringsutvikling.
- **Offentlig sektors innkjøpsmakt må brukes til å akselerere det grønne skiftet og stimulere innovasjon og teknologiadopsjon.** Ved å etterspørre for eksempel fossilfrie anleggsmaskiner eller nullutslippsferger sikres både etterspørsel og utvikling av ny teknologi. Den samlede omkostningen for en anskaffelse må beregnes utfra forventet levetid. Slik kan det offentlige styrke konkurransekraften til produkter som har høy kvalitet og lang levetid. Ambisiøse funksjonskrav bør legges til grunn for offentlige anskaffelser med potensiell klimagevinst. Det bør opprettes et nasjonalt senter for innkjøpskompetanse.
- **Staten må gå foran som eier.** Som stor byggeier og profesjonell bestiller må staten sette høye miljø- og energikrav til egne bygg. Det vil stimulere til innovasjon og skape et større marked for energieffektive og klimavennlige byggematerialer. Tilsvarende vil krav til konsesjoner og lete- og utvinningstillatelser offshore legge til rette for utslippsfri maritim aktivitet.
- **Interkommunalt samarbeid må forbedres. Kommuner og fylker må slå sammen.** Dagens mangel på samarbeid hindrer nasjonale og regionale prioriteringer. Effektiv og helhetlig samfunnsplanlegging er nødvendig for å fremme det smarte og attraktive Norge. Stortingsmeldingen om Nasjonal transportplan må videreutvikles til å inneha et mer helhetlig perspektiv. Planen må ta inn over seg mulighetene som digitalisering og annen ny teknologi gir.
- **Det må vurderes nøye hvordan statens risikobærende evne best kan benyttes.** Regjeringen bør vurdere hvordan et strengere klimaregime endrer risikoen knyttet til petroleumsvirksomheten. Økende usikkerhet knyttet til framtidig etterspørsel gjør at regjeringen bør vurdere behov for endringer i dagens petroleumsregime. Dette for å sikre at fellesskapet ikke tar økende risiko i et marked med voksende etterspørselsusikkerhet. Myndighetene bør stille krav om at det utarbeides sensitivetsanalyser av etterspørsel og karbonpris i forbindelse med planer for utbygging og drift av eventuelle nye felt.

Det er norske bedrifters konkurransekraft som skal sikre verdiskaping og sysselsetting

- **Staten må sette gode rammebetingelser og spilleregler som premierer utviklingen av et grønt og konkurransedyktig næringsliv.**
- **Tilgangen på venturekapital i Norge må styrkes.** Offentlig kapital må brukes til å frigjøre mer privat kapital. Modeller for skatteinsentiver som stimulerer investeringer i såkorn- og venturefond bør utredes. Det nye investeringsselskapet *Fornybar AS* må utformes slik at selskapet tilbyr langsiktig finansiering og stimulerer til utløsning av private investeringer.
- **Det må fremforhandles en forpliktende miljøavtale med transportnæringene basert på et CO₂-fond.** Lavutslippsløsninger for persontransporten er godt på vei, men det trengs grep i næringstransporten. Dette vil understøtte transportsektoren i omstillingen til en konkurransedyktig og effektiv sektor i et lavutslippssamfunn.
- **Tilgang på bærekraftig biomasse må sikres for å legge til rette for klimagassreduksjoner og fremtidig konkurransekraft.** Dette gjøres mest effektivt gjennom å stimulere etterspørselen etter biomasse fra norsk skog. Flere av veikartene peker på økt behov for biobaserte råvarer og produkter: økt bruk av tre i bygg, trekull som erstatter kull i prosessindustrien, bioetanol til plastproduksjon, biodrivstoff til transportsektoren, bioraffinering og fiskefôr fra skogråvarer.
- **Staten bør ta initiativ til merkeordninger og rapportering som stimulerer til at forbrukere og bedrifter tar informerte valg.**

VEIEN VIDERE

- **Hvis våre forslag igangsettes før 2020 er vi godt på vei mot klimamål og grønn konkurransekraft.**
- **De økonomiske konsekvensene av omleggingen Norge skal gjennom vil avhenge av hvor effektivt omstillingen gjøres og hva som skjer i resten av verden.**
- **Utvalgets forslag må bearbeides og konkretiseres i samarbeid mellom myndigheter og næringsaktører.** Omstilling krever bedre koordinering i virkemiddelapparatet, mellom kommuner og regioner, mellom ulike forvaltningsnivå og ikke minst mellom departementene. Det må trekkes i samme retning.
- **Ansvar for omstillingen til grønn konkurransekraft må ligge tydelig plassert i regjeringen.** Omstillingen av Norge til et lavutslippssamfunn berører de fleste sektorer i samfunnet og de fleste departementene i forvaltningen. Statsministeren må selv ta ansvaret for å gi retning og kraft til realiseringen av strategien.

Sekretariat

Per Robert Sandberg, leder
Elen Richter Alstadheim
Sunniva Tøsse Eikeland
Carl Gjersem
Marie Haraldstad
Marianne Karlsen, nestleder
Sadiya Jama Kostøl
Birgitte Laird
Knut Moum